

Jekaterina Djomna, 12. A klase:

Kāpēc jaunieši var lepoties par savu dzimteni - Latviju.
Barikādēm 30.

Trešdien, 13. janvārī, atzīmējot 30 gadus kopš 1991. gada janvāra barikādēm, norisinājās konference "X stunda. Barikādēm 30". Tajā piedalījās tā laika aktīvie barikāžu dalībnieki, Tautas Frontes, bijušie valdības un Augstākās padomes pārstāvji, atskatoties uz 1991. gada janvāra notikumiem un caurskatot, galvenokārt, iepriekš vēl plaši neapspriestas tematiskās līnijas – gatavošanos barikādēm un mediju kā ziņneša lomu. Vienlaikus konference pievērsās tiem cilvēkiem, kuri, savas pašiniciatīvas vadīti, nesavtīgi atbalstīja

barikāžu norisi.

Konferenci atklāja Latvijas Valsts prezidents Egils Levits, runājot par tiem grūtajiem laikiem, izsakot pateicību par neatlaidību un cīņu par dzimteni.

"Vēsturē ir notikumi, kas uzliek zīmogu savam laikam, iegulst tautas atmiņā un formē tautas identitāti. Rīcība šādu notikumu laikā rada atdarināmu paraugu, kas darbojas nākotnē un katru reizi – kaut gan vēsture vienmēr tērpjas jaunās drānās – rāda vadlīnijas, kā ir jārikojas."- teica valsts prezidents. Konfrencē Piedalījās tā laika aktīvie barikāžu dalībnieki, Tautas Frontes, bijušie valdības un Augstākās padomes biedri, atskatoties uz 1991. gada janvāra notikumiem un caurskatot, galvenokārt, iepriekš vēl plaši neapspriestas tematiskās līnijas – gatavošanos barikādēm un mediju kā ziņneša lomu. Vienlaikus konference pievērsīsies tiem cilvēkiem, kuri, savas pašiniciatīvas vadīti, nesavtīgi atbalstīja barikāžu norisi.

Barikādes bija nozīmīgs tautas pašapziņas un gribas izpausmes brīdis, kad cilvēki bija apņēmības pilni nosargāt savu zemi un brīvību. Tā bija nevardarbīgās pretošanās izpausme, masveidīga gatavība aizsargāties bez ieročiem, kad, Latvijas Tautas frontes aicināti, cilvēki izveidoja barikādes apkārt stratēģiski svarīgiem objektiem Rīgā un citur Latvijā. Pateicoties plašajai

sabiedrības iesaistei, neatkarības pretinieku mēģinājums pārņemt varu izgāzās. 1991. gada janvāra barikādes ir unikāls starptautiskas nozīmes nevardarbīgas pretošanās piemērs, kā arī būtiska Latvijas vēstures sastāvdaļa.

Nedaudz informācijas par šo nozīmīgo notikumu no vēstures:

Šogad janvāri apņēma 30 gadi kopš 1991. gada barikāžu dienām, kad neatkarības atbalstītāji no 13. līdz 27. janvārim bija gatavi aizstāvēt savu brīvību pret iespējamām militārām akcijām un neatkarības pretiniekiem. Tā bija politiskās krīzes situācija, kad tie, kas nostājās pret neatkarību, centās atjaunot jau zaudēto padomju varu. Tas bija pagrieziena punkts, kā arī ļoti svarīgs tautas pašapziņas un gribas izpausmes brīdis, kad cilvēki bija apņēmības pilni nosargāt savu zemi. Tā bija nevardarbīgās pretošanās izpausme, masveidīga gatavība aizsargāties bez ieročiem, kad cilvēki izveidoja barikādes apkārt Augstākajai Padomei, Ministru Padomei, pie Televīzijas un citiem stratēģiski svarīgiem objektiem Rīgā, arī Ulbrokā, Siguldā, Liepājā, Kuldīgā un citur.

1991. gada 2. janvārī pēc Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas rīkojuma OMON vienības pārņēma Preses namu. 13. janvārī Daugavmalā notika Latvijas Tautas frontes organizēta Vislatvijas manifestācija, kurā vairāk nekā 500 000 cilvēku izteica atbalstu Augstākajai Padomei un Ministru Padomei, kā arī protestēja pret bruņotajām akcijām Lietuvā. 13. janvārī LR AP priekšsēdētāja vietnieks Dainis Īvāns radio latviešu un krievu valodā aicināja cilvēkus doties sargāt stratēģiski svarīgos objektus. 13. janvārī cilvēki sāka būvēt barikādes. Bet Latvijas Komunistiskās partijas X plēnums pieprasīja varas nodošanu Vislatvijas sabiedrības glābšanas komitejai. 15. janvārī OMON iebruka Rīgas policijas skolā, Interfronte rīkoja savu mītiņu, bet Vislatvijas sabiedrības glābšanas komiteja paziņoja, ka, uzņemoties Latvijas teritorijā likumdošanas un izpildvaras funkcijas, un ka Padomju Latvijai jāpaliek PSRS sastāvā. 20. janvārī pēc deviņiem vakarā sākās uzbrukums Iekšlietu ministrijas ēkai. Gāja bojā četri cilvēki – miliči Sergejs Konoņenko un Vladimirs Gomonovičs, skolnieks Edijs Riekstiņš un kinooperators Andris Slapiņš, bet februāra sākumā – no gūtajiem ievainojumiem nomira arī Gvido Zvaigzne.

Attēlā: Barikādes Rīgā 1991. gada janvārī.

Baltijas valstīs janvāra sākumā tika iesūtītas desanta vienības, it kā lai nodrošinātu jauniešu iesaukšanu padomju armijā. Pret iesaukumu protestēja Latvijas Sieviešu līga, organizējot mītiņu. Lietuvas valdībai tika iesniegts ultimāts ar prasību atcelt LR Neatkarības aktu, un naktī uz 13. janvāri tika ieņemts Lietuvas parlaments, radio, televīzija u.c. svarīgākie objekti. Notikumi Vilņā lika saprast, ka arī Rīgai draud līdzīgs scenārijs.

Tiklīdz bija saņemtas ziņas par notikumiem Lietuvā, LTF priekšsēdētājs un LR AP priekšsēdētāja pirmais vietnieks Dainis Īvāns devās uz Radio, un 13. janvārī 04.45 no rīta uzrunāja tautu.

- Iedzīvotāji tika aicināti celt barikādes, lai aizstāvētu stratēģiski svarīgākos objektus.
- Lai paustu atbalstu Lietuvai un protestētu pret PSRS agresiju, 13. janvārī ielās izgāja ap pusmiljons cilvēku.
- Tieši no manifestācijas Daugavmalā daudzi devās celt barikādes Vecrīgā.
- Tika organizēta lauksaimniecības tehnika dažādu objektu apsardzei.
- Tika bloķēti pievedceļi un tilti nozīmīgiem objektiem, apsargāja Televīzijas centru un Radio.
- Brīvprātīgie palīdzēja organizēt ēdināšanu tiem, kas apsargāja barikādes.

Andrejs Cīrulis: "mūsu priekšrocība uz barikādēm bija garaspēks"

"Barikādes ir jānovērtē visa tā laikmeta kontekstā. Tobrīd Padomju Savienībā mainījās sociālekonomiskā formācija – no sociālisma uz kapitālismu. PSRS tautas deputātu piektajā kongresā, kas notika uzreiz pēc 1991.gada augusta puča, tagadējais Kazahstānas prezidents Nursultans Nazarbajevs pateica frāzi,

kas ļoti nepatika ortodoksālajiem komunistiem, bet atbalstīja mūsu, baltiešu, pārliecību un rīcību. Toreizējais Kazahijas Kompartijas CK pirmais sekretārs secināja to, ko pirms viņa vēl neviens tik augsta ranga valstsvīrs nebija iedrošinājies teikt no kongresa tribīnes: "Ļeņinam bija simtprocentīga taisnība, kad viņš rakstīja – uzvarēs tā sociāli ekonomiskā iekārta, kurā būs augstāks darba ražīgums. Tagad jāsecina - mēs zaudējam."

Sociālisms zaudēja. Padomju Savienībā brieda tik milzīgas pretrunas, ka jāsecina – šī sistēma tik un tā būtu sabrukusi - ar barikādēm vai bez tām. Kaut kam bija jānotiek. Kad PSRS tautas deputātu kongress barikāžu lakā atsāka debates par Padomju Savienības pastāvēšanas jautājumu, šajā dīķī akmentiņu izdevās iemest arī man. Izgāju priekšā un uzdevu ķecerīgu jautājumu: bet vai nevarētu apspriest tādu jautājumu – cik vispār pašreizējā situācijā tas sociālisms mums ir vajadzīgs, visi veikali ir tukši, esam nonākuši uz sēkļa? Ja tāds ir sociālisms, tad kāda gan ir tā jēga? Tad sākās apmēram pusotru stundu ilgs tracis, kurā visi lamājās par sociālismu. Andrejs Cīrulis uz pusotru stundu dezorganizējis AP darbu, uzspiežot diskusiju par sociālisma jēgu."

Visiem cilvēkiem būtu jāzina savas dzimtenes vēsture. Tagad mēs visi atceramies, novērtējam, lepojamies, ka dzīvojam neatkarīgā valstī, esam pateicīgi tiem, kas šajā ziņā piedalījās. To nekad neaizmirsīs - jo tas ir labākais ieguldījums valsts vēsturē. Viņi cīnījās par mums, mums ir ar ko lepoties!

Vera Perova, 12. A klase:

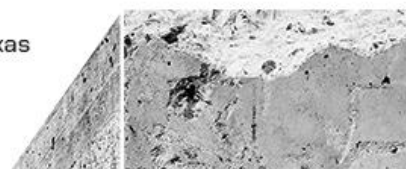
Mēs augsti vērtējam pagātni un Latvijas atdzimšanu.
Sarežģīti, bet svarīgi. Barikādēm – 30.

13. janvārī, atzīmējot 30 gadus kopš 1991. gada janvāra barikādēm, norisinājās konference "X stunda. Barikādēm 30". Tajā piedalījās tā laika aktīvie barikāžu dalībnieki, Tautas frontes, bijušie valdības un Augstākās Padomes pārstāvji, atskatoties uz 1991. gada janvāra notikumiem.

13. janvārī
plkst. 10.00
X stunda
Barikādēm 30

Konference LSM.LV tiešraidē
no Latvijas Nacionālās bibliotēkas

Konferenci atklāja valsts prezidents - Egils Levits. Izsakot pateicību un godu cilvēkiem, kas piedzīvojuši šo mirkli. Latvija ir cīnījusies par sevi. Par to stāstīja paši barikāžu dalībnieki. Klausoties diskusijas dalībniekiem, mēs varējam ienirt šo apņēmīgo cilvēku noskaņojumā. Aizstāvēt! Nepadoties!.

13. janvāra rītā, pēc PSRS karaspēka uzbrukuma Viļņas Televīzijas torņa aizstāvjiem, Latvijas Tautas frontes vadītāji un Latvijas Radio aicināja Latvijas iedzīvotājus pulcēties Doma laukumā. Latvijas Tautas frontes sarīkotajā protesta manifestācijā Daugavmalā sapulcējās ap 500 000 cilvēku, lai izteiktu savu atbalstu lietuviešiem un paustu gatavību turpināt uzsākto valsts neatkarības atjaunošanas ceļu. Latvijas iedzīvotāji sāk veidot barikādēs un apsargāt Augstāko Padomi, Ministru Padomi, Radio un televīzijas centru Zaķusalā, Radio namu Doma laukumā, Rīgas telefona un telegrāfa centrāli, kā arī Rīgas tiltus. Īpaši interesanti, Liepājniekiem bija dzirdēt par sevi un stāstus no savas pilsētas. Barikādes tiek celtas arī Liepājā un Kuldīgā. Mums nebija OMONA. Bet bija maza līdzība ar to, kas notika Rīgā. Tā stāstīja Andrejs Jaunsleinis. Viņš arī izteica pateicību cilvēkiem, kas pievienojās aizsardzību. Pēc viņa domām svarīgi ir nevis paši uz barikādēm, bet pats noskaņojums cilvēkus nepadoties un sevi aizstāvēt. Neviens negaidīja pavēles, cilvēki paši saprata, kas jādara. Diskusijas dalībnieki, secināja, ka svarīgi sagatavošana un plānošana. Ka ne tikai psiholoģiskie faktori ir svarīgi, bet arī ātra

organizēšanās. Balstoties nu jau uz vēsturiskiem faktiem, mēs vienmēr esam bijuši soli priekšā mūsu pretiniekiem. Tā bija liela priekšrocība, ka dzīvojām mūsu mazā, bet spēcīgā valstī. Jaunās paaudzes cilvēki izteica vēlēšanos aizstāvēt Latviju, mūsu brīvību un neatkarību, mums ir jāciens mūsu valsti. Tas ir pienākums katram pilsonim, sargāt un mīlēt. Mūsu dzimtene - ir mūsu galvenā vērtība. Ļoti svarīga ir vienotība. Tā ir mūsu spēks. Visas iepriekšējās sistēmas ir būvētas uz bailēm. Sabiedrībai bija bail. Bet tieši barikādes palīdzēja atbrīvoties no šīm bailēm. Cilvēki vienkārši ņem un dara. Tas bija viens no svarīgākajiem faktoriem, un tā notika ne tikai Latvijā, bet arī citur.

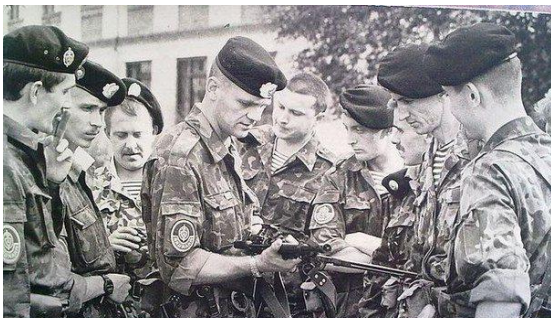
Savukārt es vēlos izteikt pateicību par iespēju piedalīties šādā atvērta formātā konferencē. Klausoties stāstus, tiešām ir sajūta, it kā mēs nodzīvojām kopā ar dalībniekiem. Liela plūsma motivācijas tika saņemta no vēlmēm. Mēs mīlam. Mēs atceramies. Mēs vērtējam. Mūsu dzimtene - ir mūsu vērtība un lepnums.

Kirils Podgalskis, 12. A klase:

X stundas atmiņās

Janvāris nakts. Vakar Viļņā konfliktā pie Viļņas teletorņa gāja bojā 14 cilvēki. Kas notiks šonakt Rīgā? Neviens nezina, bet visi ir gatavi. Gatavi aizstāvēt Rīgu no padomju spēkiem. Gatavi aizstāvēt savus tiesības, savu brīvību, savu valsti... "Pirms 30 gadu sakās barikādes, pašapziņas apņēmību spīts, varonības apliecinājums, kura loma Latvijas neatkarības atgūšana var saildzināt ar uzvaru par Bermontu, nozīmju Latvijas neatkarības izcīnīšana" (P. Raudseps). Šim notikumam ir veltīta konferencija Latvijas Nacionālās bibliotēkas Ziedoņā zālē, kurā piedalās vairāki barikāžu dalībnieki un vadoņi.

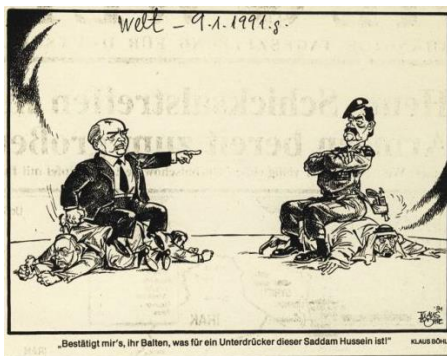
Mūsu skolnieku paaudze, protams, nav pieredzējusi šīs janvāra naktu notikumus. Mana māte

Rīgas OMON

atceras šādi: "Visi bija stingri. Bija bīstami teikt kaut-ko pretvalstisko". Mēs par to tikai dzirdējām vēstures un sociālās zinības stundās. Esam mācījuši, kā barikādes notika no 13. līdz 27. janvārā 1991. gadā, sakarā ar Gorbačovu vēlmi nodibināt tiešo Kremļa varu Latvijas PSR, lai saglabātu to PSRS sastāvā. Lai izpildīt šo mērķi, Rīgas OMON-am bija jāņem valdības ēka Rīga, taču Latvijas Tautas Fronte ar rīdnieku un citu novadu iedzīvotāju palīdzību bloķēja tiltus un ceļus, kas vada pie šīs ēkas. Bet kā jūtas šīs notikumu dalībnieki, par ko viņi domāja un kā viņi cīnījās?

Visi sākas 1988. gadā, kad Perestroikas garā tika izveidota Latvijas Tautas Fronte. 1990. gadā tā ieguva vairākumu Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanās un šī gada 4. maijā pasludināja Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Rudenī spiediens no Kremļa puses uz Latviju saka augt. 1990. gada 6. decembrī PSSR atbalstītāju Vislatvijas glābšanas komitēja aicināja atcelt tautas ievēlēto parlamentu un valdību un ievest tiešu Gorbačovu pārvaldi. 1990. gada decembrī Latvijā notika daudz sprādzienu pie leģionāru piemiņas vietām, pie Kongresa nama Rīgā un citās vietās Latvijā.

Paralēli notikumam Baltijā, visa pasaule pievērsa uzmanību Irākai un okupētajai Kuveitai. PSRS spēki cerēja izmantot starptautisko situāciju Kuveitā kā aizsargu Latvijas neatkarības centieni apspiešanai. Līdz ar to, LTF valde nāk ar klāja ar savu "galveno ieroči" – "Paziņojumu visiem Latvijas neatkarības atbalstītājiem", pār rīcību X stunda, kad PSRS valdība ievēdīs savu valdību Latvija.

“Paskatieties baltieši, kāds apspiedējs ir šis Sadams Huseins”

2. janvāri 1991. gadā Rīgas OMON ieņēma preses namu, ierobežojot brīvu un neatkarīgu presi Latvijā. Rietumu lielvalstu līderi brīdināja PSRS valdību atturēties no vardarbības un apsprieda iespējamās sankcijas. 13. janvāri PSRS spēki ieņēma Lietuvas telegrāfiju, radio un televīziju, līdz ar to nogalināja 14 un ievainoja 110 cilvēku. 14. janvārī 4:45 no rīta LTF priekšsēdētājs Dainis Īvāns Latvijas Radio ēterī aicināja Latvijas iedzīvotājus aizsargāt valstiskas stratēģiskus celtnes lai solidarizētos ar Lietuvu. Kā tieca Latvijas Prezidents Egils Levits: *“Latvijas valsts ilgtspēja balstās uz Latvijas pilsoņu valstgribu, izpratni par satversmē ietvertajām vērtībām un gatavību tās aizstāvēt”*

“Latvijas valsts ilgtspēja balstās uz Latvijas pilsoņu valstgribu, izpratni par satversmē ietvertajām vērtībām un gatavību tās aizstāvēt” (E. Levits)

1991. barikādes Herdera laukumā

autobusi, gan buldozeri. 13. janvāra plkst. 12. Godmanis dod atļauju bloķēt ielās, kā arī nogādāt smagu tehniku uz Rīgu. Valsts ēkas bija kārtīgi bloķētas no visam pusēm – barikādēs bija gan riepas, gan smaga tehnika, gan betona plāksnes.

Romualda Ražuka secinājumi, kāpēc barikādes izdevās:

- Nevardarbīgā pretošanās stratēģija
- Plānošana, kas salīdzināma ar karu operāciju
- Precīzi norādījumi kā rīkoties (“Paziņojums visiem Latvijas neatkarības atbalstītājiem”)
- Masveidīgums (vismaz 50. tūkst)
- Pārsteiguma moments
- LTF kā vienošanas organizācija
- Latvijas Republikas Augstākā padome, Ministru Padome un Latvijas Tautas Fronte darbojās vienoti
- 3. Atmosferas laiks

Šodien vairāki mēdz par to, kā barikāžu un neatkarības atbalstītāji bija tikai latvieši, tomēr PSRS spēku atbalstītāji bija austrumslāvi. Bet tas ir blēņas. Kā liecina vēsturnieks Edgars Enzģers: *“Šis saspīlējums pretstāvēšana nebija etniskā vai lingvistiskā, tā bija ideoloģiskā. Saspīlējums bija*

“No visiem virzieniem bija spiediens”- atceras LTF priekšsēdētājs Romualds Ražuks. Viņš atceras, kā bija grūti sadalīt dalībniekus: kas, kur, kad, kā? Kādas ir detaļas? LTF valde ņēma vērā notikumus Tbilisi’89, Tiaņņmeņa’89 un Baku’90 – tur bija nogalināti daudzi protestētāji. “Parīs dienas pirms barikādes Ministru padomes priekšsēdētājs Ivars Godmanis svārstās, bet pēc zvaniem Ražukam un lauksaimniecības ministru D. Ģēģeri un Satiksmes ministram Jānim Janovskim, viņš norīta dod mutiskus rīkojumus sagatavot tehniku” Tehniku piedāvā Ģēģeris un Jankovskis: tur bija gan

1991. gada janvāris. Barikādes pie Ministru padomes.

Plīvo gan Latvijas, gan Krievijas karogs

starp demokrātijas atbalstītājiem un totalitārisma atbalstītājiem”.

Alberta Einšteina institūta dibinātājs Džins Šarps apgalvo: “Kā vispār bija iespējams, kāpēc PSRS zaudēja konfliktu ar 3 mazām valstīm: Latviju, Lietuvu un Igauniju. Šīs tautas uzvarēja, jo tās bija gudras, varonīgas un tālredzīgas. Jūs, latvieši, paveica to kas tika uzskatīts par neiespējamību. Līdzīgi uzvarēja jūsu brāļi: lietuvieši un igauņi. Par savu uzvaru jums nav jāpateicas nevienam citam kā tikai sev pašiem.”

Mēs dzīvojam īpatnējā laikā. Pirms 30 gadu atpakaļ Rīgā un citviet Latvijā un mūsu iedzīvotāji pulcējās kopā, lai aizstāvētu valsti un dzimteni. Šobrīd aizsargājam Latviju turēdamies viens no otra tālāk un paliekot mājās. Katrs laiks no mūsu prasa ko citu. Tomēr mums nevajag aizmirst to varonību apņēmību, izturību, ko demonstrēja mūsu tauta 30.gadus atpakaļ. Dievs, svēti Latviju!